

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-501/23– 1

Υπόθεση C-501/23

Αίτηση προδικαστικής απόφασης

Ημερομηνία καταθέσεως:

7 Αυγούστου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

29 Ιουνίου 2023

Οφειλέτης και αναιρεσείων:

DL

Δανειστής και αναιρεσίβλητος:

Ομόσπονδο κράτος του Βερολίνου

BUNDESGERICHTSHOF

ΔΙΑΤΑΞΗ

[παραλειπόμενα]

της

29ης Ιουνίου 2023

στη διαδικασία έναρξης διαδικασίας αφερεγγυότητας

κατά του DL, [παραλειπόμενα] Βερολίνο,

οφειλέτη και αναιρεσείοντος,

[παραλειπόμενα]

έτερος διάδικος:

Ομόσπονδο κράτος του Βερολίνου, εκπροσωπούμενο από τη Finanzamt Wilmersdorf [φορολογική αρχή Wilmersdorf, Γερμανία] [παραλειπόμενα] Βερολίνο,

δανειστής και αναιρεσίβλητος

το ένατο πολιτικό τμήμα του Bundesgerichtshof (Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία)

εξέδωσε, στις 29 Ιουνίου 2023, την ακόλουθη

διάταξη:

- I. Αναστέλλει τη διαδικασία.
- II. Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', και τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
 1. Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, σε συνδυασμό με το άρθρο 2, σημείο 10, του κανονισμού (ΕΕ) 2015/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, περί των διαδικασιών αφερεγγυότητας (στο εξής: κανονισμός 2015/848), την έννοια ότι ο τόπος στον οποίο φυσικό πρόσωπο ασκεί ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα αποτελεί εγκατάσταση ακόμη και όταν για την ασκούμενη δραστηριότητα δεν απαιτείται η χρησιμοποίηση προσωπικού και περιουσιακών στοιχείων;
 2. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα: Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848 την έννοια ότι, όταν ένα φυσικό πρόσωπο που ασκεί ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα δεν διαθέτει εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 2015/848, τεκμαίρεται, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, ότι κέντρο των κύριων συμφερόντων του είναι ο τόπος άσκησης της ανεξάρτητης επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δραστηριότητας;
 3. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα: Έχει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/848 την έννοια ότι, σε περίπτωση φυσικού προσώπου που ασκεί ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα και δεν διατηρεί εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 2015/848, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων του τεκμαίρεται, σύμφωνα

με το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, ο τόπος της συνήθους διαμονής του;

Σκεπτικό:

I.

- 1 Στις 18 Αυγούστου 2020, ο έτερος διάδικος ζήτησε την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας κατά του οφειλέτη. Κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης, ο οφειλέτης είχε τόπους διαμονής στο Βερολίνο, στο Μονακό, στο Λος Άντζελες και στο νησί Saint-Barthélemy της γαλλικής Καραϊβικής. Ήταν πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου της Landbell AG, ανώνυμης εταιρίας γερμανικού δικαίου με έδρα το Mainz. Τα περιουσιακά του στοιχεία αποτελούνταν από έναν τραπεζικό λογαριασμό καταθέσεων στο Μονακό, καθώς και από συμμετοχές σε εταιρίες μονεγασκικού δικαίου, οι οποίες κατείχαν λογαριασμούς καταθέσεων, λογαριασμό κινητών αξιών και συμμετοχές σε εταιρίες στη Γερμανία.
- 2 Με διάταξη της 27ης Ιουλίου 2021, το επιληφθέν Amtsgericht (ειρηνοδικείο) απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης κατά τόπον αρμοδιότητας. Κατόπιν έφεσης του δανειστή, το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) εξαφάνισε, στις 29 Ιουνίου 2022, την ανωτέρω διάταξη και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Amtsgericht (ειρηνοδικείου). Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) έκρινε ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί την ανεξάρτητη δραστηριότητά του ως πρόεδρος εποπτικού συμβουλίου. Ο οφειλέτης αμφισβητεί τη διεθνή δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων. Με την αίτησή του αναιρέσεως, την άσκηση της οποίας επέτρεψε το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο), ζητεί την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης διάταξης και την απόρριψη της έφεσης του δανειστή.

II.

- 3 Πριν από την έκδοση απόφασης επί της αιτήσεως αναιρέσεως, πρέπει να ανασταλεί η διαδικασία και να υποβληθούν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα προδικαστικά ερωτήματα που παρατίθενται στο διατακτικό (άρθρο 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', παράγραφος 3, ΣΛΕΕ).
- 4 1. Η διεθνής δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων πρέπει να κριθεί με βάση το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/848. Όταν υφίστανται διασυννοριακά στοιχεία, η διάταξη αυτή εφαρμόζεται ανεξάρτητα από το αν η υπόθεση αφορά κράτη μέλη ή τρίτες χώρες [βλ. διάταξη του Bundesgerichtshof (Ανωτάτου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου) της 8ης Δεκεμβρίου 2022 – IX ZB 72/19, WM 2023, 278, σκέψεις 19 επ., και απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Ιανουαρίου 2014, Schmid, C-328/12, EU:C:2014:6, σκέψεις 17 επ. και 29). Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2015/848, αρμόδια για

την έναρξη της διαδικασίας αφερεγγυότητας είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεται το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη. Το «κέντρο των κύριων συμφερόντων» πρέπει να αντιστοιχεί στον τόπο όπου ο οφειλέτης ασκεί συνήθως τη διοίκηση των συμφερόντων του και, συνεπώς, είναι τόπος επαληθεύσιμος από τους τρίτους. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων τεκμαίρεται ο τόπος της κύριας εγκατάστασης («επιχειρηματικής δραστηριότητας») του προσώπου, μέχρις αποδείξεως του εναντίου. Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, για οποιοδήποτε άλλο φυσικό πρόσωπο που ασκεί ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων τεκμαίρεται ο τόπος της συνήθους διαμονής του προσώπου μέχρις αποδείξεως του εναντίου.

- 5 2. Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) έκρινε ότι, κατά τον κρίσιμο χρόνο υποβολής της αίτησης, ο οφειλέτης ασκούσε ανεξάρτητη επαγγελματική ή επιχειρηματική δραστηριότητα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848. Κατά το δικάζον τμήμα, η παραδοχή αυτή απορρέει από τις ακόλουθες επισημάνσεις. Η έννοια της ανεξάρτητης επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητας πρέπει να ερμηνεύεται αυτοτελώς στο δίκαιο της Ένωσης. Η ανεξάρτητη δραστηριότητα χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι το οικείο πρόσωπο ασκεί τις δραστηριότητές του ιδίω ονόματι, για ίδιο λογαριασμό και με δική του ευθύνη, καθώς και ότι φέρει τον οικονομικό κίνδυνο που συνδέεται με τις δραστηριότητες αυτές. Ενεργεί για ίδιο λογαριασμό και με δική του ευθύνη, καθορίζει ελεύθερα τον τρόπο παροχής της εργασίας του και εισπράττει το ίδιο τις αμοιβές που συνιστούν το εισόδημά του [βλ. απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουνίου 2019, IO (ΦΠΑ – δραστηριότητα μέλους εποπτικού συμβουλίου), C-420/18, EU:C:2019:490, σκέψη 39]. Στο παρόν στάδιο εξέλιξης των πραγματικών περιστατικών και της διαφοράς, οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται. Ο οφειλέτης ήταν πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου ανώνυμης εταιρίας γερμανικού δικαίου. Στο γερμανικό δίκαιο, το εποπτικό συμβούλιο δεν τελεί υπό τις οδηγίες του διοικητικού συμβουλίου της ανώνυμης εταιρίας (βλ. άρθρο 111 του AktG). Με βάση τις διαπιστώσεις του Landgericht (περιφερειακού δικαστηρίου), ο οφειλέτης μπορεί επίσης να έχει αναλάβει τον οικονομικό κίνδυνο της αμοιβής του [βλ. συναφώς Bundesfinanzhof (Ομοσπονδιακό Φορολογικό Δικαστήριο, Γερμανία), BFHE 267, 189].
- 6 3. Βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, για τα φυσικά πρόσωπα που ασκούν ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα, ως κέντρο των κύριων συμφερόντων τεκμαίρεται ο τόπος της κύριας εγκατάστασης του προσώπου. «Εγκατάσταση» κατά την έννοια του κανονισμού 2015/848 είναι, με βάση τον ορισμό που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, σημείο 10, του ίδιου κανονισμού, ο τόπος στον οποίο ο οφειλέτης ασκεί μη προσωρινή οικονομική δραστηριότητα

στην οποία χρησιμοποιεί προσωπικό («τον ανθρώπινο παράγοντα») και περιουσιακά στοιχεία.

- 7 Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) διαπίστωσε ότι ο οφειλέτης, στο πλαίσιο της ανεξάρτητης δραστηριότητας που ασκούσε ως πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου ημεδαπής ανώνυμης εταιρίας, δεν χρησιμοποιούσε προσωπικό ή περιουσιακά στοιχεία, ούτε στην ημεδαπή ούτε αλλού. Ως εκ τούτου, το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) δεν εφάρμοσε το τεκμήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848. Αν γινόταν δεκτό ότι για την ύπαρξη «εγκατάστασης» κατά την έννοια του 2015/848 δεν απαιτείται κατ' ανάγκη η χρησιμοποίηση προσωπικού και περιουσιακών στοιχείων, η κρίση αυτή θα έπασχε νομικά. Συνεπώς, λόγω της άσκησης ανεξάρτητης δραστηριότητας στην ημεδαπή, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι ισχύει μαχητό τεκμήριο ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται στην ημεδαπή. Το δικάζον τμήμα εκτιμά ότι, με βάση την ερμηνεία αυτή, θα απομένει μόνον να εξεταστεί αν ο οφειλέτης επικαλέστηκε και απέδειξε στον απαιτούμενο βαθμό επαρκή πραγματικά περιστατικά για την ανατροπή του τεκμηρίου. Στο Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) εναπόκειται να προβεί στις σχετικές διαπιστώσεις.
- 8 4. Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, δηλαδή εάν θεωρηθεί ότι ο οφειλέτης, στο πλαίσιο της ανεξάρτητης δραστηριότητάς του, δεν διαθέτει εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, του κανονισμού 2015/848, τίθεται το περαιτέρω ζήτημα εάν από τον τόπο άσκησης της ανεξάρτητης δραστηριότητας μπορεί να συναχθεί, μέχρις αποδείξεως του εναντίου, το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848. Κατά την αιτιολογική σκέψη 28 του κανονισμού 2015/848, προκειμένου να κριθεί εάν το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη είναι επαληθεύσιμο από τρίτους, πρέπει να λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη οι πιστωτές και η αντίληψή τους όσον αφορά τον τόπο στον οποίο ασκεί τη διαχείριση των συμφερόντων του ο οφειλέτης. Η ανεξάρτητη δραστηριότητα την οποία ασκούσε ο οφειλέτης ως πρόεδρος του εποπτικού συμβουλίου ήταν αντιληπτή από τρίτους. Αντιθέτως, ο τόπος διαχείρισης ιδιωτικών περιουσιακών στοιχείων συχνά δεν είναι ευδιάκριτος από τους πιστωτές. Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, θα ισχύει επίσης μαχητό τεκμήριο σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848 ότι το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται στην ημεδαπή. Στην περίπτωση αυτή, ομοίως, θα εναπόκειται στο Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) να προβεί σε διαπιστώσεις σχετικά με το ζήτημα της ανατροπής του τεκμηρίου.
- 9 5. Τέλος, σε περίπτωση που θεωρηθεί ότι το τεκμήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848 δεν είναι εν προκειμένω κρίσιμο, επειδή πρέπει να δοθεί αρνητική απάντηση στο πρώτο και στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, τίθεται το ζήτημα αν έχει τελικώς εφαρμογή

το τεκμήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, ήτοι αν ένα φυσικό πρόσωπο, το οποίο δεν διαθέτει εγκατάσταση κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848 για την ανεξάρτητη επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα που ασκεί, εμπίπτει στην έννοια «οποιοδήποτε άλλο φυσικό πρόσωπο» της εν λόγω διάταξης. Υπέρ της καταφατικής απάντησης συνηγορεί το ότι, για λόγους ασφάλειας δικαίου, το τρίτο και το τέταρτο εδάφιο του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/848 καθιερώνουν για κάθε φυσικό πρόσωπο ένα τεκμήριο, το οποίο αφορά το κέντρο των κύριων συμφερόντων του προσώπου αυτού και, ως εκ τούτου, τη διεθνή δικαιοδοσία ενός κράτους μέλους για την έναρξη διαδικασίας αφερεγγυότητας. Μεταξύ του άρθρου 3, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, και του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, του κανονισμού 2015/848 μπορεί να υφίσταται ιεραρχική σχέση, οπότε η διεθνής δικαιοδοσία, στις περιπτώσεις φυσικών προσώπων, θα πρέπει να εξετάζεται βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2015/848 μόνον εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις των άλλων διατάξεων.

- 10 Το Landgericht (περιφερειακό δικαστήριο) δεν έλαβε υπόψη το τεκμήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848 και εφάρμοσε, αντιθέτως, το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 2015/848. Σε περίπτωση που θεωρηθεί κρίσιμο το τεκμήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, τέταρτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2015/848, θα πρέπει κατ' αρχάς να προσδιοριστεί ο τόπος της συνήθους διαμονής του οφειλέτη κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης. Στη συνέχεια, θα πρέπει να εξεταστεί αν από πραγματικά περιστατικά που πρέπει ακόμη να αποδειχθούν μπορεί να συναχθεί ανατροπή του τεκμηρίου. Ακόμη και στην περίπτωση αυτή, η διάταξη του Landgericht (περιφερειακού δικαστηρίου) θα είναι αναιρετέα.

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

[παραλειπόμενα]

Αποφάσεις κατώτερων δικαστηρίων:

αποφάσεις του Amtsgericht Charlottenburg (ειρηνοδικείου Charlottenburg, Γερμανία) της 27ης Ιουλίου 2021 –36b ΙΕ 3743/20– και του Landgericht Berlin (περιφερειακού δικαστηρίου Βερολίνου, Γερμανία) της 29ης Ιουνίου 2022 –84 T 183/21–

[παρλειόμενα]

[παρλειόμενα]
[παρλειόμενα]

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ